

Криминогена инфицираност ученика

Criminal infection of pupils

Небојша Мацановић

Originalni naučni rad doi: 10.7251/NSK.1302083M, UDK: 316.624-057.874:343.59-057.874 Original scientific paper

Резиме

Дјеца и млади представљају најосјетљивију категорију људске популације коју најтеже погађа и на њу утиче криза друштвене заједнице, као што је то случај са Босном и Херцеговином. Реакција младих људи на кризу најчешће се огледа кроз призму прихватања система вриједности који није друштвено оправдан. Управо из тог разлога сматрали смо да је неопходно истраживати ставове младих према друштву у коме одрастају, друштвеним вриједностима, делинквентном понашању и осталим факторима значајним за њихову социјализацију, јер поремећени ставови су предуслов за делинквентно понашање. Такви антисоцијални ставови доводе до појаве коју смо дефинисали као *криминогена инфицираност*. Желећи да укажемо на негативан утицај ове појаве на социјализацију младих, циљ нашег истраживања је заправо био да иденти-

Summary

Children and young people present most sensitive category of human population which is strongly influenced by crisis of social community, as is it is the case in Bosnia and Herzegovina. Young people react in crisis often through an accepting value system which is not socially acceptable. This is the reason why we decided to examine the attitudes of young people towards a society in which they grow up, social values, delinquent behavior and other significant factors for their socialization, because disturbed attitudes are the main cause for delinquent behavior. These anti-social attitudes lead to a phenomenon which we defined as criminal infection. By pointing out the negative influence of this phenomenon on socialization of young people, the

фикујемо криминогену инффицираност ученика у основним и средњим школама, да утврдимо њен интензитет, као и да откријемо која су то најиндикативнија обиљежја ове појаве. Такође, идентификујући обиљежја, ми смо заправо покушали дати одређене смјернице и приједлоге како и на који начин превенирати криминогену инффицираност.

Кључне ријечи: криминогена инффицираност, криза система вриједности, ученици, малолетни делинквенти.

Увод

Демократски односи којима наше друштво тежи стварају могућност све већег избора и слободе да се гради другачији вриједносни систем од службено прописаног, што указује на чињеницу да је све што није законски кажњиво дозвољено, а што се данас у Босни и Херцеговини све чешће злоупотребљава и приписује сналажљивости појединаца. Међутим, ситуација у нашем друштву указује да данас многи грађани не само што покушавају прилагођавати систем вриједности својим личним интересима, или стварати потпуно нови, него свакодневно крше и постојећи, а за то нису законски кажњени. Резултат такве ентропије су и бројни тајкуни у друштву, присуство све већег броја људи са лажним дипломама, али и злоупотребе положаја, корупција службеника, политичке малверзације и слично. Такво стање у друштву је и произвело појаву криминогене инффицираности.

Криминогена инффицираност је посљедица кризе друштва, неорганизо-

goal of the research was to identify criminal infection of pupils in elementary and high schools, to determine its intensity, and to discover most indicative characteristics of this phenomenon. Also, by identifying characteristics, we tried to give propositions how to prevent criminal infection.

Key words: criminal infection, value system crisis, pupils, juvenile delinquents

Introduction

Democratic relations that our society aspires are creating the possibility of increased number of choices and freedom to build different value system than officially regulated, which appoint on the fact that everything that is not legally punishable is allowed. Such phenomenon today in Bosnia and Herzegovina is getting more often abused and it's accredited to individual's managing. However, the situation in our society indicates that many citizens, not only that they are trying to adapt the value system to their personal interests, or to create completely new, but on a daily basis they break the existing value system without being legally punished for it. The result of such entropy is numerous tycoons in society, the increased presence of people with false diplomas, but also abuse of power, corruption of officials, political malversations and similar. Such state in society has created an atmosphere of criminal infection.

ваности, социо-економске ситуације, ратних дешавања, али и и кризе оних фактора који би требало да буду носиоци социјализације личности дјетета, прије свега породице и школе. Управо та друштвена дезорганизација и губитак контроле над факторима социјализације, над васпитањем дјеце и младих, утиче на појаву криминогене инффицираности која представља основу свих видова поремећаја у понашању, посебно пределинквентног и делинквентног понашања (Ковачевић, 2007). Желећи да се бавимо овом појавом, њеним узроцима и посљедицама, ми заправо покушавамо пронаћи могућност да помогнемо друштву у превенцији ове појаве, те да укажемо на начин на који би се појава малолетничке делинквенције у друштву могла сузбити и спријечити.

Појам и појава криминогене инффицираности

Криминогена инффицираност представља „синдром или вирус“ који се веома лако шири међу младим, али и одраслим људима под утицајем криминогених фактора. Ради се о појави која се јавља као резултат поремећеног система вриједности у друштву и као таква негативно утиче на социјализацију младих. Криминогена инффицираност се препознаје кроз појаве као што су: неморално понашање младих, деструктивни ставови, прихватање погрешних норми понашања, прихватање жаргона и кодекса појединих субкултура које веома често имају проблема са законом због чињења

Criminal infection is consequence of the crisis of the society, disorganization, social-economic situation, the war, but also a crisis of factors which should be carrier of socialization of the child's personality, first of all the family and school. This social disorganization and loss of control over factors for socialization, education of children and young people, is influencing the appearance of criminal infection that represents the basis of all kinds of behavioral disorders, notably pre-delinquent and delinquent behavior (Kovačević, 2007). In an attempt to investigate this phenomenon, its causes and consequences, we actually want to find possibility to help the society in the prevention of this phenomenon, and to point on the way how to suppress and prevent juvenile delinquency.

Aspect and appearance of criminal infection

Criminal infection represents “syndrome or virus” that easily spreads among youngsters, but also among adults under the influence of criminal factors. It's a process that happens as a disorder of a system of values in the society and as such it negatively influences on socialization of young people. Criminal infection can be recognized through behaviors such as: immoral behavior of young people, destructive attitudes, and acceptance of wrong norms of behavior, acceptance of the jargon and codex of certain subcultures who often have prob-

кривичних дјела и слично. Ова појава евидентна је у свим друштвеним системима, али свакако мање у онима који су добро уређени. „Криминогена инфизираност се у литератури доводи у везу са инфизираношћу међу осуђеним лицима која је специфична за њихову субкултуру. Она се посматра у једном затвореном систему, гдје превладавају разне депривације које утичу на појаву криминогене инфизираности међу осуђеним лицима“ (Богојевић, 1991, стр. 5). Управо овакав затворени систем, као што је затворски, гдје су веома изражени утицаји криминогених фактора, представља слику и нашег друштва које је због ратних дешавања, бројних санкција, економске кризе, одређени период (1991–1996) било изоловано од нормалних европских и свјетских збивања и изложено разним негативним утицајима криминогених фактора. Посљедица тог периода и таквих околности јесте управо поремећен систем вриједности код грађана Босне и Херцеговине, а посебно међу најосјетљивијом популацијом, као што су дјеца и млади. Иако је ова појава очигледно присутна у нашем друштву, не постоје научна истраживања која се баве овом проблематиком или се она идентификују са проблемом малолетничке делинквенције. Управо ова чињеница говори да појава криминогене инфизираности није са научног аспекта довољно истражена, нити посматрана међу осталом популацијом, прије свега међу ученицима у основним и средњим школама, гдје је и најиндикативнија, с обзиром на њихову бројност и вријеме које проведу у школама.

Ријеч криминоген потиче од латинске ријечи „кримен“ (crimen) што значи

lems with the law over their misdeeds and similar. This phenomenon is evident in all social systems, but in lesser extent in those systems who are well organized. “Criminal infection is described in literature as something linked to convicted persons who are specifically for their subculture. It is observed in one closed system, where prevails different deprivation which are influencing on the appearances of criminal infection among other convicts” (Bogojević, 1991, p. 5). It is exactly such a closed system, such as a prisoner’s system, where influences of criminal factors are underlined, represents the picture of our society which due to war, numerous sanctions, economic crisis, for a certain period of time (1991–1996) had been isolated from normal European and world events and exposed to various negative influences of criminal factors. The consequences of that period and such circumstances is a exactly disordered system of values among citizens of Bosnia and Herzegovina, and especially among the most sensitive population such as children and the young ones. Although this phenomenon is present in our society, there are no scientific researches dealing this issue or are they identify with the problem of juvenile delinquency. This fact tells us that phenomenon of criminal infection, from the scientific aspect, is not investigated enough, it was not observed among other population, first of all among students in primary and secondary schools, where it is the most indicated, having in mind their number and time that they spend in schools.

гријех, кривња, прекршај, злочин, док ријеч инфицирати потиче од латинске ријечи „фицирам“ (ficiram) што значи заразити или окужити (Клаић, 1983). Ако посматрамо појам инфицираности као зараженост неком појавом или вирусом, онда би се криминогена инфицираност односила на неку штетну инфекцију.

Криминогена инфицираност је појава која је уско повезана са карактеристикама савременог друштва (нарушени породични односи, агресија, злостављање, деструктивни ставови...), а она настаје услед помањкања и неприхватања принципа и вриједности које прописује друштво, што за последицу има неприлагођено понашање људи које није у складу са друштвеним нормама и обичајима. Посматрајући је у ужем смислу, криминогена инфицираност представља „синдром“ који је посебно изражен међу младим и који за њих представља систем вриједности који они прихватају као једини исправан, без обзира на постојећи које дефинише друштво, што за последицу има неприлагођено, асоцијално понашање младих (Милосављевић и Југовић, 2009).

Криминогена инфицираност проистиче из друштвене дезоријентације која се најбоље одсликава у осјећањима многих грађана који називају шта нестаје, али не знају шта настаје. Такву друштвену дезорганизацију Југовић (2007) назива стањем аномије, онако како ју је дефинисао Емил Диркем (Emile Durkheim). Аномија настаје као последица друштвених промјена када један систем нестаје, а други још није настао. У таквој друштвеној дезоријентацији, криминогена инфи-

Word criminal originates from Latin word “crimen” which means the sin, guilt, delict, crime; while word to infect originates from Latin word “ficiram” with means contaminate (Klaić, 1983). If we overlook the concept of infection as an infection by some phenomenon or virus, then criminal infection is related to certain harmful infection.

Criminal infection is appearances closely related to the characteristics of modern society (disturbed family relations, aggression, abuses, destructive attitudes ...), and it is emerging because of lack and the unacceptability of the principals and the values provided the society. As a consequence it has unadjusted behavior of people that is not in compliance with social norms and customs. Watching more closely the criminal infection represents “syndrome” especially expressed among young and for them this system of values represents as the only right one, no matter to the existing defined by the society, which as a consequence has unadjusted, asocial behavior of the young (Милосављевић и Југовић, 2009).

The criminal infection arises from social disorientation. It is reflected in many citizens' feelings that realize that something is missing, but they do not know what. Such social disorientation Jugović (2007) calls the state of anomy as it is defined by Emile Durkheim. Anomy arises as consequences of social changes when one system is missing, while the other has not emerged yet. Within such social disorientation, the criminal infection emerges as the easiest, because

цираност најлакше настаје, јер у ентропији друштвеног система у коме појединци немају према чему да се управљају и воде и када се ствара осјећај да је све доуштено, различити нивои система социјалне контроле доживљавају крах.

У сваком случају, појам и појава криминогене инффицираности представља заједнички назив за различите форме неадекватног, често друштвено неприхваљивог, штетног и инкриминисаног понашања дјецe и младих.

Методолошки оквир истраживања

Циљ истраживања је идентификовати ниво криминогене инффицираности ученика упоређујући га са криминогеном инффицираношћу малољетних делинквентата у основној и средњој школи. Такође, циљ истраживања је да се испита ниво криминогене инффицираности ученика у зависности од старосне доби, социјалних обиљежја (мјеста боравка ученика, категорије становништва, односа према религији); педагошких обиљежја (односа ученика према школи, школског успјеха, изречених васпитно-дисциплинских мјера, укључености у спортско-културне секције); и породичних обиљежја (односа ученика према породици, функционалности породице, запослености родитеља, образовног нивоа родитеља, материјалних прилика у породици, криминогеног понашања чланова уже породице).

Због обимности истраживања у раду смо представили само четири посебне хипотезе које највише указују на обиљежја криминогене инффицираности.

in entropy of social system where individuals do not have where to govern to and when the feeling that everything is allowed is created, then different levels of system of social control experience collapse.

In any way, the concept and emergence of criminal infection represent common term for various forms of inadequate, often socially unacceptable, harmful and incriminated behavior of children and young ones.

Methodology frame for research

The aim of research is to identify the level of criminal infection of students by comparing it with criminal infection of juvenile delinquents in primary and secondary school. Also, the aim of the research is to investigate the level of criminal infection depending on age, social characteristics (whereabouts, category of population, relation towards the religion); pedagogical characteristics (relation of student towards school, school success, given educationally-discipline measures, involvement in sport and cultural sections); and family characteristics (relation of student towards family, functioning of the family, parents' employment, parents' level of education, material state within family, criminal behavior of members of family).

Due to capacity of the research we presented in this work only four special hypotheses that at most appoint on characteristics of criminal infection.

Посебне хипотезе

1. Претпостављамо да је ниво криминогене инфизираности ученика у основним и средњим школама могуће идентификовати поређењем са малољетним делинквентима као критериј групом.

2. Очекујемо да постоји статистички значајан однос интензитета криминогене инфизираности ученика у основној и средњој школи и њихове старосне доби.

3. Претпостављамо да интензитет криминогене инфизираности ученика у основној и средњој школи зависи од појединих социјалних обиљежја.

4. Предвиђамо да постоји статистички значајан однос интензитета криминогене инфизираности ученика у основној и средњој школи и њиховог односа према школи.

Варијабле

На основу формулисаног циља и конкретизованих задатака, у овом истраживању дефинисали смо следеће варијабле: 1) *зависна варијабла* – интензитет криминогене инфизираности ученика и малољетних делинквената, 2) *независне варијабле*: а) старосна доб ученика и малољетних делинквената, б) категорија становништва и в) однос ученика према школи. У истраживању смо примијенили следеће методе: метод теоријске анализе, сервеј метод (survey method) и метод компарације.

Special hypotheses

1. We presume that the level of criminal infection of students in primary and secondary school is possible to identify by comparing with juvenile delinquents as group criteria.

2. We expect that there is statistically significant relation of intensity of criminal infection of students in primary and secondary school and their ages.

3. We presume that intensity of criminal infection of students and primary and secondary school depends on certain social characteristics.

4. We presume that there is statistically significant relation of intensity of criminal infection by students in primary and secondary school and their relation towards the school.

Variable

On the basis of formulated aim and concrete tasks, in this research, we defined following variable: 1) *dependent variable* – intensity of criminal infection of students and juvenile delinquents, 2) *independent variable*: a) age of student and juvenile delinquent, b) category of population and c) student's relation towards school. In this research we applied following methods: method of theory analysis, survey method and method of comparison.

Инструменти истраживања Instruments of the research

У истраживању смо користили три инструмента:

– Скалер за утврђивање нивоа криминогене инфацираности ученика и малољетних делинквената у основним и средњим школама (КИУД);

– Упитник за утврђивање породичних, педагошких и социјалних прилика ученика (УПСП);

– Семантички диференцијал (Озгудова скала) за утврђивање односа ученика и малољетних делинквената према школи (ОУДПШ).

Узорак су сачињавали ученици седмог и девог разреда у седам основних школа, те ученици првог и трећег разреда у седам средњих школа на подручју града Бањалуке, Приједора, Добоја, Кнежева и Српца, укупно 614 испитаника. Такођер, други узорак су чинили малољетни делинквенти, њих педесет, који се налазе на издржавању васпитне мјере у Васпитно-поправном дому Бања Лука и Центру за малољетнике Бања Лука. Истраживање је споведено у периоду од новембра 2010. године до маја 2011. године.

We've used three instruments during this research:

- Scalier for establishing the level of criminal infection of students and juvenile delinquents in primary and secondary schools (KISD);

- Questionnaire for establishing a family, pedagogical and social circumstances (QFPSC);

- Semantic differentials (Osgood scale) for establishing relation of students and juvenile delinquents towards the school (RSJDTS).

The sample of total 614 examinees was comprised of students of the seventh and the ninth grade in seven primary schools, and also students of the first and the third grade in seven high schools in the region of Banja Luka, Prijedor, Doboje, Knezevo and Srbac. Also, the second sample was composed from juvenile delinquents, ten of them, who were serving educational measures in correctional institutions in Banja Luka and Center for juvenile Banja Luka. The research has been conducted in the period between November 2010 and May 2011.

Идентификовање криминогене инфицираности ученика у основној и средњој школи

Основни циљ и задатак нашег истраживања био је да идентификујемо ниво криминогене инфицираности ученика у основној и средњој школи. Управо из овог задатка проистекла је и прва посебна хипотеза нашег истраживања која полази од претпоставке да је ниво криминогене инфицираности ученика у основним и средњим школама могуће идентификовати поређењем са малољетним делинквентима као критериј групом. Ниво криминогене инфицираности ученика у основној и средњој школи одредили смо на тај начин што смо на узорку малољетних делинквената, за које се сматра да су криминогено инфицирани, одредили четири категорије или нивоа криминогене инфицираности и то: низак ниво, умјерен ниво, висок ниво и изразито висок ниво. Критеријуме криминогене инфицираности одредили смо на тај начин што смо на основу резултата добијених примјеном инструмента КИД одредили медијан и квантили за групу малољетних делинквената као критеријум групу. На основу израчунатог медијана и квантила одредили смо границе, тј. четири нивоа криминогене инфицираности ученика. Постављене границе узели смо, дакле као критеријуме приликом одређивања нивоа криминогене инфицираности ученика у основној и средњој школи. Утврђени интензитет криминогене инфицираности ученика у основној и средњој школи приказали смо у Табели 1.

Identifying criminal infection of students in primary and secondary school

The primary aim and task of our research was to identify the level of criminal infection of students in primary and secondary school. Out of this task we emerged the first special hypothesis that starts from the presumption that the level of criminal infection of students in primary and secondary schools is possible to identify by comparing with juvenile delinquents as criteria group. The level of criminal infection of students in primary and secondary school we established in a way that on sample of juvenile delinquents, who are considered to be criminally infected, set up four categories or levels of criminal infection as following: low level, moderate level, high level and extremely high level. Criteria of criminal infection we established in a way that, on the basis of given results applied through KISD instrument, we established median and quartile for the group of juvenile delinquents as criteria group. On basis of calculated median and quartile we established borders, e.g. four levels of criminal infection of students. Set up borders we took as criteria during establishing the level of criminal infection of students in primary and secondary school. Established intensity of criminal infection of students in primary and secondary school we presented in Table 1.

Табела 1

Криминогена инффицираност ученика у основној и средњој школи

Table 1

Criminal infection of students in primary and secondary school

School	Level of criminal infection									
	Low		Moderate		High		Extremely High		Total	
Primary	259	81.4%	32	10.1%	16	5%	11	3.5%	318	100%
Secondary	212	71.6%	39	13.2%	28	9.5%	17	5.7%	296	100%
Total	471		71		44		28		614	100%
<i>Df</i>	3									
χ^2	9.162									

Легенда: Школа, Ниво криминогене инффицираности, Низак, Умјерен, Висок, Изразито висок, Укупно, Основна, Средња, Укупно

Добијени резултати које смо представили у Табели 1 указују да од укупно 318 испитаних ученика у основним школама 259 или 81,4% има низак ниво криминогене инффицираности, 32 или 10,1% умјерен ниво, 16 или 5% висок, а 11 или 3,5% изразито висок ниво криминогене инффицираности. Низак ниво криминогене инффицираности не значи да код ученика у основним школама нема криминогене инффицираности, већ само да је он низак у односу на критеријум групу. Такође, и на узорку од 296 ученика у средњим школама утврдили смо нивое криминогене инффицираности. Резултати истраживања указују да у средњим школама 212 или 71,6% ученика има низак ниво криминогене инффицираности, 39 или 13,2% умјерен, 28 или 9,5% висок и 17 или 5,7% изразито висок ниво криминогене инффицираности.

Упоредјујући резултате који указују на интензитет криминогене инффицираности ученика у основним и средњим школама увиђамо да је број ученика ниске криминогене инффицираности у ос-

Received results presented in Table 1 point out that out of total 318 questioned students in primary schools 259 or 81.4 percent has low level of criminal infection, 32 or 10.1 percent has moderate, 16 or 5 percent has high and 11 or 3.5 percent has extremely high level of criminal infection. The low level of criminal infection does not mean that among students in primary schools there is not criminal infection, but only that it is low compared to criteria group. Also on sample of 296 students in high schools we've established levels of criminal infection. The research's results show that in high schools 212 or 71.6 percent of students have low levels of criminal infection, 39 or 13.2 percent moderate, 28 or 9.5 percent has high and 17 or 5.7 percent has an extremely high level of criminal infection.

By comparing results which point out on intensity of criminal infection of students in primary and secondary schools we notice that the number of students

новним школама већи у односу на број ученика у средњим школама. Такође, евидентно је да је знатно већи број ученика који су идентификовани као умјерено, високо и изразито високо криминогено инфицирани у средњим школама него у основним школама. Када је у питању ниво криминогене инфицираности ученика, посебну пажњу треба посветити умјерено криминогеним ученицима. Умјерено криминогене ученике треба посматрати као „ризичну групу“, која је веома близу границе да постане високо криминогено инфицирана група. Управо ова чињеница указује да је ова група приоритетна када је у питању превенција криминогене инфицираности, јер још није касно да се они превенирају. Наравно превенција треба да обухвати све ученике, али ова група спада у најризичнију да постане потпуно криминогено инфицирана, те је због тога веома важно идентификовати ову појаву што раније, како би и превенција била што успјешнија.

Ова чињеница и презентовани подаци указују да се криминогено инфицирани ученици „регрутују“ још у основним школама, те да се интензитет криминогене инфицираности повећава са њиховим преласком у средњу школу, што потврђују и резултати овог истраживања. Добијени резултати указују да постоји статистички значајан однос интензитета криминогене инфицираности ученика у зависности од тога да ли похађају основну или средњу школу. То смо утврдили и израчунавањем χ^2 – квадрата који у овом случају износи $\chi^2 = 9,162$ при $df = 3$ и статистички је значајан на нивоу 0,05. На основу ових налаза можемо закључи-

of low criminal infection in primary schools is higher than among students of high schools. Also it is evident that a significantly higher number of students who were identified as moderate, high and extremely high criminally infected are in high schools than in primary schools. When it comes to the level of criminal infection, special notice must be put on moderately criminally infected students. Moderately infected students should be considered as “risky group” which is near the border to become a highly criminally infected group. It is exactly this fact that points out that this group is of priority when it comes to prevention of criminal infection, because it is still not too late for them to prevent them. Prevention should of course include all students, but this group is considered to be at most risk to become completely criminally infected, thus it is very important to identify this appearance as soon as possible, in order to make prevention as much success.

This fact and presented data point out that criminally infected students “get recruited” even in primary schools, and that intensity of criminal infection is increasing with their enter in secondary school that is confirmed by this research. Received results show that there is statistically significant relation of intensity of criminal infection of students depending on whether they attend primary or secondary school. We established it by calculating χ^2 – square that in this case stands $\chi^2 = 9,162$ when $df = 3$ and statistically is significant on level 0,05. On the basis of these findings we can conclude

ти да су ученици средње школе у већој мјери криминогено инфицирани у односу на ученике основне школе.

that students of secondary school are more criminally infected than students of primary school.

Криминогена инфицираност ученика и њихова старосна доб

Criminal infection of pupils according to their age group

У овој студији жељели смо истражити однос интензитета криминогене инфицираности ученика основне и средње школе и њихове старосне доби. Старосну доб ученика категорисали смо у три групе и то: од 12–13, 14–15 и 16 и више година. У Табели 2 приказан је однос интензитета криминогене инфицираности ученика основне и средње школе и њихове старосне доби.

In this study we wanted to examine the relationship between the intensity of criminal infection among pupils of elementary and secondary schools and their age. The age of the pupils were categorized into three groups: 12-13, 14-15 and 16 and over. Table 2 shows the relationship of the intensity of criminal infection of primary and secondary school pupils and their age group.

Табела 2

Однос криминогене инфицираности ученика и њихове старосне доби

Table 2

Relationship of the criminal infection of students and their age group

Criminal infection of pupils	Age group					
	12–13		14–15		16 -	
Low	149	88,2%	209	75,7%	113	66,9%
Moderate	15	8,9%	33	12%	23	13,6%
High	5	3%	34	12,3%	33	19,5%
Total	169	100%	276	100%	169	100%
df	4					
χ^2	26,697					

Легенда: Криминогена инфицираност ученика, Године, Ниска, Умјерена, Висока, Укупно

Анализирајући приказане податке из Табеле 2 примјећујемо да од 169 ученика на узрасту од 12 до 13 година, 149 или 88,2% је ниско криминогено инфицирано, 15 или 8,9% умјерено, а свега

Received results presented in Table 2 point out that out of total 169 students between the age of 12 and 13, 149 or 88.2% has low level of criminal infection 15 or 8.9% have moderate level of

5 или 3% високо криминогено инфицирано. На узрасту од 14 до 15 година, од 276 ученика идентификовали смо 209 или 75,7%, ниско криминогено инфицираних ученика, 33 или 12% умјерено криминогено инфицираних и 34 или 12,3% високо криминогено инфицираних ученика. Од 169 ученика на узрасту од 16 и више година, 113 или 66,9% идентификовано је као ниско криминогено инфицирано, 23 или 13,6% као умјерено и 33 или 19,5% као високо криминогено инфицирано. Евидентно је да на узрасту од 12–13 година имамо мали број високо криминогено инфицираних ученика, али с обзиром на то да је на овом узрасту идентификовано и 8,9% умјерено криминогено инфицираних ученика, за коју сматрамо да представља најризичнију групу, очигледно је да са превенцијом делинквентног понашања ученика треба почети управо на овом узрасту. Са узрастом ученика повећава се интензитет њихове криминогене инфицираности. Најочигледнији је нагли пораст високо криминогено инфицираних ученика на узрасту од 14–15 година. Подаци указују да период ране адолесценције код ученика узраста од 14 до 15 година има значајну улогу у развоју криминогене инфицираности, јер млади у том периоду желе да имају што већу самосталност, сматрају се довољно зрелим за доношење одређених одлука, јавља се жеља за доказивањем и одређивањем властитих приоритета и циљева у животу, али то често остварују на погрешан начин крећући се линијом мањег отпора. Млади на том узрасту своју доминацију и рејтинг у школи и групи често желе исказати кроз разне асоцијалне облике понашања како

criminal infection, and only 5 or 3% high level of criminal infection. At the age of 14 to 15 years, out of total 276 students, we identified 209, or 75.7%, of low level of criminal infection, 33 or 12% of moderate level of criminal infection and 34 or 12.3% of high level of criminal infection. Out of total 169 students at the age of 16 years or more, 113 or 66.9% have low level of criminal infection, 23 or 13.6% have moderate level of criminal infection and 33 or 19.5% have high level of criminal infection. It is evident that at the age of 12-13 years there is a small number of highly criminally infected pupils, but due to the fact that at this age 8.9% have moderate level of criminal infection, which we think is the highest risk group, it is obvious that the prevention of delinquent behavior should be done among students at this age. Students' age increases the intensity of their criminal infection. The most obvious is the sudden increase in highly criminal infected behaviour among students at the age of 14-15 years. The data indicate that the period of early adolescence in students aged 14 to 15 have a significant role in the development of criminal infection because young at that period want to be more independent. They considered themselves to be mature enough to make particular decisions, there had a strong desire to 'Prove' themselves and determine their own priorities and goals in life. On the other hand, it is often done in the wrong way by moving the line of least resistance. Young people of this age group want to show their dominance at school to others through various forms of antisocial behavior in order to dem-

би тако демонстрирали своју зрелост, лични идентитет, самосталност у односу на ученике нижих разреда. Управо такви облици понашања су индикатори криминогене инффицираности. Управо узраст од 14–15 година, који обухвата ученике завршних разреда основне школе, критичан је период, јер се битно појачава криминогена инффицираност, а чињеница да је у том узрасту умјерено криминогено инффицирано 12% ученика указује да је то преломни период за ученике. Такође, на узрасту од 16 и више година повећава се број високо криминогено инффицираних ученика на чак 19,5%, што је забрињавајући постотак. Прелазак из основне у средњу школу за ученике представља нови изазов јер трагају за начином на који ће се уклопити у новој средини. Доласком у нову средину они се морају поново доказивати и изграђивати свој статус у новој групи, док старији ученици желе наметнути ауторитет млађим ученицима. Управо у том периоду преласка из основне у средњу школу и тражења свога мјеста у новој средини или групи, криминогена инффицираност је најизраженија. Ове чињенице указују да се ради о веома осјетљивом периоду развоја личности који је веома погодан да криминогена инффицираност прерасте у предделинквентно или делинквентно понашање.

На основу презентованих података, можемо извести закључак да постоји статистички значајан однос између интензитета криминогене инффицираности и узраста ученика. Ову чињеницу смо потврдили и израчунавањем Хи-квадрата. Утврђени $\chi^2 = 26,697$ и при $df = 4$ статистички је значајан на нивоу 0,01.

onstrate their maturity, personal identity, independence in comparison to the students of the lower grades. More precisely these forms of behavior are indicators of criminal infection. It is the age of 14–15 years, which includes students of final grade, to be a critical period, as the infection rate significantly increases, and the fact that at that age 12% of the students have moderate level of criminal infection indicates that this is a crucial period for students. Also, at the age of 16 and over the number of students who have a high level of criminal infection increases at 19.5%, which is so worrying percent. The transition from primary to secondary school represents a new challenge to students who try to fit in the new environment. With the arrival of the new environment they have to 'Prove' themselves again and build up their status in the new group, while older students may want to impose the authority to younger students. It is in this period of transition from primary to secondary school when students are searching for their place in a new environment or a group that the criminal infection is mostly manifested. These facts indicate that it is a very sensitive period of development of student's personality, and is also very possible for criminally infected behaviour to turn into pre-delinquent or delinquent behaviour.

Based on the data presented, we conclude that there is a statistically significant relationship between the intensity of criminal infection and student's age. These facts are established by calculating the Hi-square that in this case stands $\chi^2 = 26.697$ when $df = 4$ and statistically is significant on level 0.01.

Резултати истраживања указују да је период од 14–15 година најкритичнији, јер долази до наглог пораста високо криминогено инфицираних ученика, што упућује на потребу да са овом популацијом младих треба интензивније радити на превенирању криминогене инфицираности како би се сузбило и спријечило њено даље ширење.

Криминогена инфицираност ученика у зависности од социјалних обиљежја

Покушавајући да идентификујемо узроке малолетничке делинквенције, често увиђамо да управо утицаји социјалних фактора имају кључну улогу у делинквентском понашању младих. Међу социјалним факторима који утичу на делинквентско понашање младих посебно се истичу: криза вриједности у друштву, политички сукоби, рат, религиозност, положај младих у друштву, миграције, сиромаштво, стамбене прилике, утицај средстава масовних комуникација, економске прилике и друго (Томић, 2005). Не желећи да умањимо значај свих ових фактора, ми смо се одлучили да истражимо колико криминогена инфицираност ученика зависи од неких ужих социјалних фактора као што су: категорија становништва, мјесто боравка ученика, као и њихов однос према религији. Разлози због којих смо се фокусирали управо на наведена социјална обиљежја јесу свакако недавна ратна дешавања, као и послератне прилике у којима су испитаници одрастали, бројне миграције које су их пратиле, као и нови друштвени систем који, за разлику од старог система, све више подржава црк-

Received results show that a period of 14–15 years, is the most critical, because a sudden increase in highly criminally infected students, suggesting the need for this population of young people to intensive work on the prevention of criminal infection in order to suppress and prevent its further expansion.

Criminal infection of the students according to social characteristics

Trying to identify the causes of juvenile delinquency, we find that the influence of social factors plays a key role in the delinquent behavior of young people. Among the social factors that affect delinquent behavior of young people some are emphasized like: the crisis of values in the society, political conflicts, war, religion, the position of young people in the society, migration, poverty, accommodation, the influence of mass media, economic conditions, etc. (Tomic 2005). We do not want to diminish the importance of these factors, so we decided to investigate of how student's criminal infection depends on some narrow social factors such as population groups, residence, and their relation to the religion. The reasons why we focused just on these social features are certainly recent war events and post-war conditions in which respondents were older, the number of migrations that followed them, and a new social system which, unlike the old system, supports more Church

ву и даје одређену важност религијском опредељењу као темељном идеолошком и вредносном чиниоцу.

and gives the relative importance of religious commitment as a fundamental ideological and value factors.

Криминогена инффицираност ученика у зависности од категорије становништва којој припадају

У нашем истраживању жељели смо испитати хипотезу која се односила на претпоставку да постоји статистички значајан однос интензитета криминогене инффицираности ученика у основној и средњој школи и категорије становништва којој испитаници припадају. Код одређивања категорије становништва којој испитаници припадају, концепирали смо три категорије и то: домаће нерасељено становништво, расељена избјегла лица и повратници.

Criminal infection of the students according to population group they belong to

In our study, we investigated the hypothesis that related to the assumption that there is a statistically significant relationship between the intensity of infection criminogenic students in elementary and secondary schools and categories of the population which respondents belong. In determining the populations to which respondents belong, we conceptualized three categories: domestic non-displaced population, displaced refugees and returnees.

Табела 3

Криминогена инффицираности ученика у зависности од категорије становништва којој припадају

Table 3

Criminogenic infestation students depending on the populations to which they belong

Criminal infection of students	Population categories					
	Domestic un-depopulated person		Refugees		Returners	
Low	401	77.9%	54	77.1%	16	55.2%
Moderate	60	11.6%	6	8.6%	5	17.2%
High and extremely high	54	10.5%	10	14.3%	8	27.6%
Total	515	100%	70	100%	29	100%
df	4					
χ^2	10.486					

Легенда: Криминогена инффицираност ученика, Категорија становништва, Домаће нерасељено лице, Расељена избјегла лица, Повратници, Ниска, Умјерена, Висока и изразито висока, Укупно

Анализом података у Табели 3 утврдили смо да од укупно 614 ученика, 515 или 83,9% припада домаћем нерасељеном становништву, 70 или 11,4% расељеним избјеглим лицима, а 29 или 4,7% повратницима. Од 515 ученика који припадају домаћем нерасељеном становништву 401 или 77,9% спада у групу ниско криминогено инфицираних ученика, 60 или 11,6% спада у групу умјерено инфицираних, а 54 или 10,5% у групу високо и изразито високо криминогено инфицираних ученика. Од укупно 70 ученика који припадају категорији расељених избјеглих лица, 54 или 77,1% спада у групу ниско криминогено инфицираних ученика, 6 или 8,6% у групу умјерено инфицираних, а 10 или 14,3% ученика спада у групу високо и изразито високо криминогено инфицираних ученика. Код категорије повратници од укупно 29 ученика 16 или 55,2% је ниско криминогено инфицирано, 5 или 17,2% умјерено, а 8 или 27,6% ученика је високо и изразито високо криминогено инфицирано.

Подаци показују да промјена средине, прилагођавање тој средини и уклапање у њу, као и бројни пратећи социјални и материјални проблеми, утичу понајвише на ученике који су због ратних дешавања промијенили мјесто боравка, или су се након дужег периода поново вратили у своју средину. Лично незадовољство, фрустрираност због миграција, лоша материјална ситуација, само су неки од узрока незадовољства ове категорије ученика код којих се највише уочавају индикатори поремећеног система вриједности, тј. криминогена инфицираност. То указује на значајну по-

Received results presented in Table 3, point out that out of a total of 614 pupils, 515 or 83.9% belonged to the domestic un-depopulated group, 70 or 11.4% of the refugees, and 29 or 4.7% of returners. Out of a total 515 pupils belong to the domestic un-depopulated population ;401 or 77.9% belong to the group of pupils who have low level of criminal infection, 60 or 11.6% belong to the group of pupils who have moderate level of criminal infection and 54 or 10.5% of the pupils belong to the group of pupils who have high and extremely high level of criminal infection. Out of a total 70 pupils who belong to the category of displaced refugees, 54 or 77.1% belong to the group of low criminally infected pupils, 6 or 8.6% are moderately infected, pupils while 10 or 14.3% of the pupils belong to a group of high and extremely high criminally infected. In the category of returners out of total 29 students 16 or 55.2% have a low level of criminal infection, 5, or 17.2% moderate, and 8 or 27.6% of the students have a high and extremely high level of criminal infection.

The data show that the change of environment, adapting to the new environment and fitting into it, and the numerous social and material problems, are affecting mostly of the pupils who, because of war changed their place of residence, or who returned to their environment after a long period. Personal dissatisfaction, frustration with migration, poor financial situation are just some of the causes of discontent among this category pupils whose observed most indicators of disordered systems of values, ie. criminogenic

везаност криминогене инффицираности и категорије становништва којој ученици припадају. Чињеница да се ради о генерацији која је рођена у току ратних дешавања на простору Босне и Херцеговине и која је одрасла у времену ерозије морала и нарушених људских и друштвених вриједности, свакако је утицала на формирање њихових ставова и погледа на друштво у коме живе, а последица таквог одрастања је управо њихова криминогена инффицираност. На то нарочито указује висок ниво криминогене инффицираности ученика из популације повратника, што тумачимо, с једне стране њиховим осјећајем да су сегрегирани, а с друге њиховом самогеттоизацијом.

Ову констатацију потврђује и утврђени Хи-квадрат који у овом случају износи $\chi^2 = 10,486$ и уз $df = 4$ статистички је значајан на нивоу 0,05, те на основу тога можемо закључити да постоји статистички значајан однос између интензитета криминогене инффицираности ученика основних и средњих школа и категорије становништа којој припадају, због чега је неопходно посветити више пажње овом социјалном проблему.

Криминогена инффицираност ученика и малољетних делинквената и однос према школи

Желећи да установимо однос ученика према школи, конструисали смо посебан инструмент, семантички диференцијал ОУДПШ, којим смо мјерили однос ученика и делинквената пре-

infection rate. This indicates a significant correlation between criminal infection and the population which pupils belong to. The fact that this is a generation that was born during the war in Bosnia and Herzegovina, and growing up in a time of moral erosion have degraded human and social values, certainly influenced the formation of their attitudes and views of the society in which they live, and the result is the increase of criminally infected behaviour. This is particularly indicated by a high level of criminal infection among the returners population, which can be caused by their sense of being segregated on one hand or being self-ghettoized on the other.

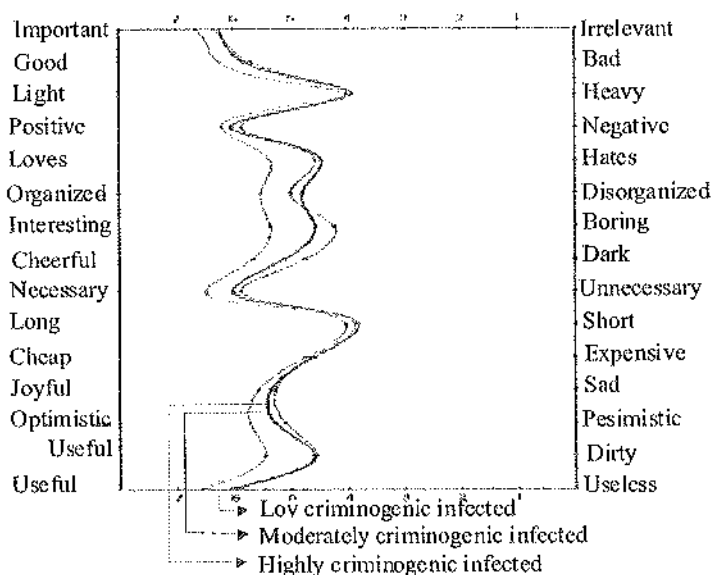
We established it by calculating Hi – square that in this case stands $\chi^2 = 10.486$ and with $df = 4$ $\chi^2 =$ and statistically is significant on level .05. On the basis of these findings we can conclude that there is a statistically significant relationship between the intensity of criminally infected pupils in primary and secondary schools and categories of the population to which they belong. It is necessary to pay more attention to this social problem.

Criminal infection of students and juvenile delinquents and attitude toward school

We wanted to determine students' attitudes toward school, so we made a special instrument, semantic differential OUDPŠ, which we used to measure the students' attitudes and delinquency to

ма појму „школа“. У инструменту смо ученицима и делинквентима понудили атрибуте који су се односили на појам „школа“, а који имају позитивну и негативну конотацију. На понуђеној скали (1–7) ученици су требали изабрати један од понуђених атрибута и одредити његову вриједност на скали. Однос ученика према школи у зависности од њихове криминогене инфицираности представили смо и у Графикону бр.1.

the concept of “school”. The instrument offered to the pupils and delinquents included attributes that were related to the concept of “school”, with positive and negative connotations. On the scale presented (1-7), students had to choose one of the listed attributes and they had to determine its value on the scale. Pupils’ attitudes toward school depended on their level of criminal infection, which was also presented in Chart 1.

Графикон 1

Однос ученика према појму „школа“

Figure 1

Pupils' attitudes towards their concept of school

Легенда: важна, неважна, добра, лоша, лака, тешка, позитивна, негативна, воли, мрзи, организована, неорганизована, занимљива, досадна, ведра, тамна, потребна, непотребна, дуга, кратка, јефтина, скупа, радосна, тужна, оптимистична, песимистична, чиста, прљава, корисна, бескорисна, ниско криминогено инфицирани ученици, умјерено криминогено инфицирани ученици, високо и изразито криминогено инфицирани ученици

Као што се може уочити из Графикона 1, ученици имају позитиван став према појму школе, без обзира на ниво

Received results from Chart 1, point out that the pupils have a positive attitude towards the concept of school, regard-

криминогене инффицираности. Ниско криминогено инффицирани ученици школу вреднују на свим скалама укупно са просјечном оцјеном 5,55, умјерено инффицирани са 5,06, а високо и изразито високо криминогено инффицирани ученици такође са 5,06.

Из Графикана 1 уочавамо да се линије конотативног значења углавном прате, а да је значајније разлика линија примјетно код појмова воли–мрзи и занимљива–досадна. Испреплитање линија (високо и изразито високо криминогено инффицирани и умјерено криминогено инффицирани ученици) видљиво је код појмова добра–лоша, позитивна–негативна, занимљива–досадна, ведрост–тамна, потребна–непотребна, радосна–тужна, оптимистична – песимистична, док је подударане линија примјетно код појмова лака–тешка, јефтина–скупа, чиста–прљавица. Те двије линије се дакле, у великој мјери поклапају, што указује да између умјерених и високо и изразито криминогено инффицираних ученика нема разлике у ставу према школи.

На основу приказаних резултата истраживања може се закључити да ниско криминогено инффицирани ученици имају нешто позитивнији став према појму школе, у односу на умјерено и високо и изразито високо криминогене инффициране ученике, али се не може рећи да према школи постоји негативан однос, тим прије што се све три линије крећу у подручју позитивне конотације, у распону од 3,81 до 6,66.

less of the level of criminal infection. Pupils who have a low level of criminal infection are valued on all scales with an average score of 5.55, pupils who have a moderate level of criminal infection with 5.06, and the pupils who have a high and extremely high level of criminal infection with 5.06.

From Chart 1 we can notice that the lines generally follow the connotative meaning and the significant divergence of the lines is noticeable in terms of good-bad; positive-negative; interesting-boring; cheerful-melancholy; useful-useless; happy-sad; optimistic-pessimistic while the lines correspond in terms of easy-hard; cheap-expensive; clean-dirty. Therefore these two lines are mostly correspondent and they point out that there is no difference between pupils having a moderate, high and extremely high level of criminal infection and their attitude toward school. Based on these results, it can be concluded that students with a low level of criminal infection have a slightly positive attitude towards the concept of school, compared to the students who have a low and high and extremely high level of criminal infection, on the other hand, we can not say that there is a generally negative attitude toward school, since the all three lines are moving towards a positive connotations, ranging from 3.81 to 6.66.

Закључак

Идентификовање криминогене инффицираности ученика основне и средње школе указује на појаву све веће друштвене дезоријентације, тј. аномичности друштва. На дисфункционалност друштва указују и подаци да је криминогена инффицираност ученика у основним школама висока у 8,5% случајева, а ризична у још 10,1% случајева, док је криминогена инффицираност ученика у средњим школама висока у 15,2% случајева, а ризична у још 13,2% случајева. Ови подаци наводе нас на претпоставку да је криминогена инффицираност младих у великој мјери посљедица друштвених промјена у којима нестаје стари систем вриједности, а нови још није успостављен на начин пуне владавине закона. У том вакуму, када нису јасно дефинисане друштвене вриједности, велики број људи показује склоност да сами одређују систем вриједности који им служи за одржавање, или стицање богатства које је често стечено на друштвено неприхватљив начин. Криминализација друштва и губљење моралних вриједности указује на друштвену дезоријентацију чија је посљедица пораст криминогене инффицираности испитаника што је евидентирано у нашем истраживању. Међутим, све ово указује на један сложенији проблем, а то је питање шта са становишта криминогене инффицираности друштва као цјелине говори чињеница да је 33,1%, тј. трећина ученика старости од 16 и више година угрожена у погледу нивоа криминогене инффицираности. Односно, питање је да ли је проблем само у школи, породици или у друштву као

Conclusion

Identification of criminal infection among primary and secondary school pupils indicates the appearance of a larger social disorientation, e.g. anomalous society. Data indicate on the dysfunctional society where the criminal infection among pupils at primary school is high in 8.5 cases, and it is risky in another 10.1 cases, while the criminal infection of the secondary school pupils is high in 15.2% cases and risky in 13.2 cases. These data lead us to assume that the infection percentage of the youngsters is mostly resulted by the social changes where old value system disappears, and the new one has not yet been established in a full rule of law. In this transition period, the social values are not clearly defined, a large number of people tend to create their own system of values that serves them to maintain or acquire wealth that is often acquired in a socially unacceptable way. The criminalization of society and the loss of moral values points to social disorientation that results in an increase of criminal infected respondents which was evident in our study. However, all this points to a more complex problem, and that is the question of criminally infected society as a whole including the fact that 33.1%, i.e. third of pupils aged 16 and over are affected by the level of criminal infection. Therefore, the question is whether the problem is only at school and family or the society as a whole. Regardless of whether it is the responsibility of society as a whole, or the responsibilities

цјелини. Без обзира на то да ли се ради о одговорности друштва као цјелине, или одговорности појединих социјалних фактора, криминогена инфицираност је појава која је последица опште дезоријентације која влада у друштвеном систему и као таква негативно утиче на развој личности. У тим условима особа се све више формира супротно од друштвених норми и вриједности, што нарушава и слаби не само темељне вриједности друштва, него и друштво као цјелину.

Кључна генерализација овог истраживања јесте да је криминогена инфицираност полазна основа за развој свих облика социјално-неприхватљивог понашања младих, те да је она последица кризе друштва, друштвених вриједности, утицаја криминогених егзогених и ендегених фактора, а то се негативно рефлектује на друштво и представља разоран фактор у здравом одрастању дјецe и младих. Из тог разлога неопходно је предузети енергичније мјере у превенцији ове појаве, како се она не би развила у неки од облика социјално неприлагођеног понашања.

Литература

- Бошковић, М. (2007). *Основи малолетничке деликвенције*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
- Богојевић, С. (1991). *Психолошка атмосфера затвора*. Зеница: КПЗ Зеница.
- Југовић, А. (2007). Социолошки приступ у дефинисању појма и типова поремећаја понашања. У књизи: *Поремећаји понашања и преступ-*

of social factors, criminal infection is a phenomenon created as a consequence of general disorientation that prevails in the social system, so it has a negative impact on personality development. Under these conditions, people are increasingly forming the opposite of social norms and values, which are destroying and weakening not only the fundamental values of society, but society as a whole.

The key point of this study is that the criminal infection represents a starting point for the development of all the forms of unacceptable social behavior among young people, and that is the consequence of the crisis in the society, social values, the impact of criminal exogenous and endogenous factors, which have had a negative impact on our society and a disruptive factor in the healthy upbringing of children and young people. For this reason it is necessary to take energetic measures to prevent this phenomenon, so that it would not develop into some form of socially unacceptable behavior.

References

- Бошковић, М. (2007). *Basis of juvenile delinquency*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
- Богојевић, С. (1991). *Psychological atmosphere in prison*. Зеница: КПЗ Зеница.
- Југовић, А. (2007). Conduct disorders and juvenile delinquency (стр. 1–28). Београд: ФАСПЕР.

- ништво младих (стр. 11 – 28). Београд: ФАСПЕР.
- Клаић, Б. (1983). *Рјечник страних ријечи*. Загреб: Накладни завод матице Хрватске.
- Ковачевић, Р. (2007). Ризични фактори у школској средини као предиктори поремећаја у понашању ученика основних школа. У књизи: *Поремећаји понашања и преступништво младих* (стр. 331 – 342). Београд: ФАСПЕР.
- Ковачевић, Б. и Перић, Р. (2009). *Социјална патологија*. Бања Лука: Народна и универзитетска библиотека Републике Српске.
- Мацановић, Н. (2007). Водитељско управљање у функцији ресоцијализације штићеника васпитно поправног дома. *Наша школа број 3-4*. стр. 125 -133. Бања Лука: Друштво педагога Републике Српске.
- Милосављевић, М. и Југовић, А. (2009). *Изван граница друштва – савремено друштво и маргиналне групе*. Београд: ФАСПЕР.
- Педагошки лексикон (1996). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Томић, Р. (2005). *Комуникација са дјецом делинквентског понашања*. Тузла: Денфас.
- Клаић, Б. (1983). *Dictionary of Foreign Words*. Загреб: Накладни завод матице Хрватске.
- Ковачевић, Р. (2007). *Conduct disorders and juvenile delinquency* (стр. 331–342). Београд: ФАСПЕР.
- Ковачевић, Б. и Перић, Р. (2009). *[Social pathology*. Бања Лука: Народна и универзитетска библиотека Републике Српске.
- Мацановић, Н. (2007). Managerial control in operational resocialization ward educational correctional. *Наша школа број 3-4*. 125–133. Бања Лука: Друштво педагога Републике Српске.
- Милосављевић, М. и Југовић, А. (2009). *Beyond the boundaries of society - modern society and marginalized groups*. Београд: ФАСПЕР.
- Pedagogical Lexicon (1996). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Томић, Р. (2005). *Communication with children delinquent behavior*. Тузла: Денфас.